

Inför husbyggnation vid Extorp

Arkeologisk schaktningsövervakning 2022

L2022:8938 och L2022:8939. Extorp 2:9, Ljungby kommun, Kronobergs län

Andreas Emilsson

Arkeologisk rapport 2022:26

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Inför husbyggnation vid Extorp

Arkeologisk schaktningsövervakning 2022

L2022:8938 och L2022:8939. Extorp 2:9, Ljungby kommun, Kronobergs län

Författare	Andreas Emilsson
Copyright	Kalmar läns museum
Redaktion	Johan Åstrand, Seija Nyberg
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Abstract

Keywords: Pit, 1600-1800 AD, Extorp

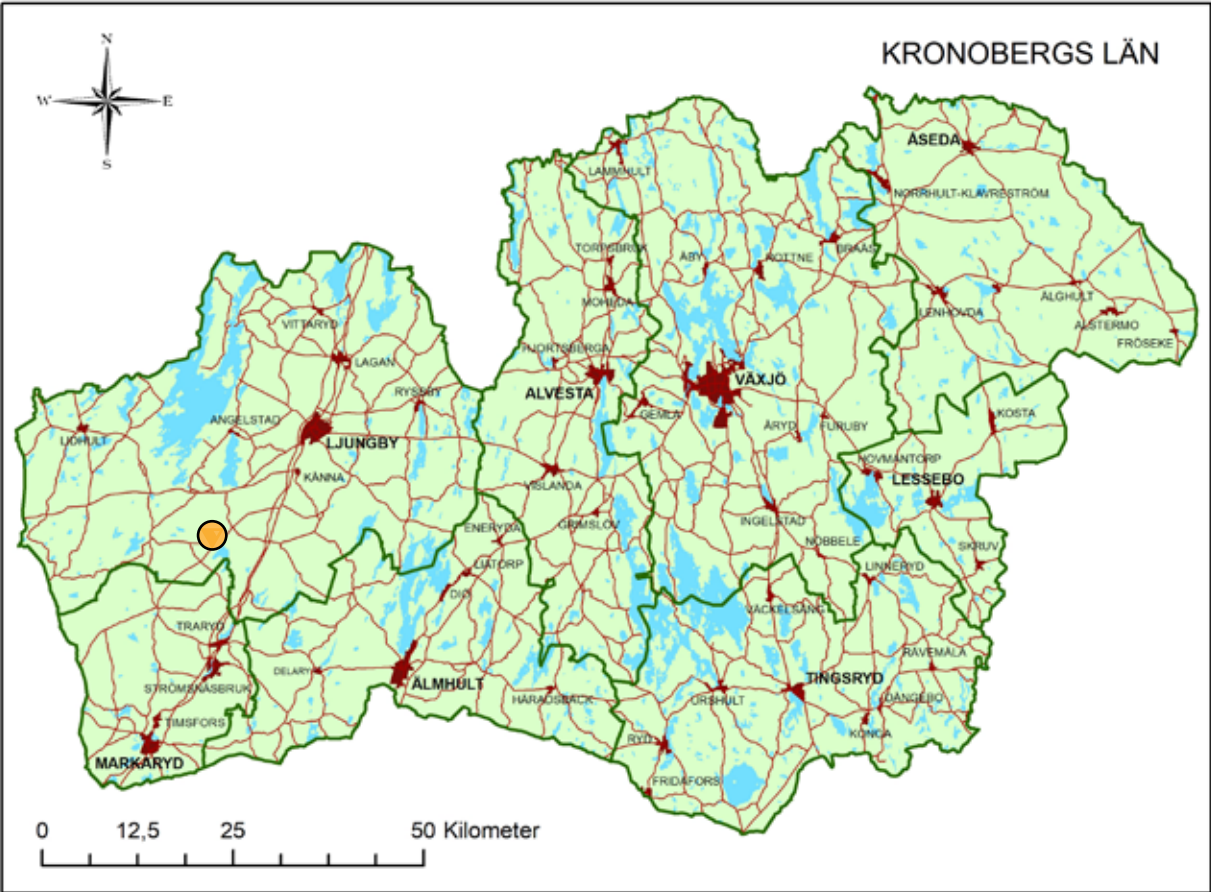
The Department of Museum Archaeology at Kalmar County Museum has conducted a monitoring excavation within the property Extorp 2:9, in Ljungby municipality. The site was situated close to the old location of three of the farmsteads in the village Extorp and also close to a grave field, probably from the Late Iron Age.

The excavation monitoring was carried out due to a planned house construction. Two pits from the period 1600-1800 AD were found. The pits may have been connected to a soldiers croft shown at maps from 1811.

Innehåll

Abstract4
Sammanfattning7
Topografi och fornlämningsmiljö9
Genomförande och syfte12
Resultat.....13
Tolkning och åtgärdsförslag.....16
Referenser17
Tekniska och administrativa uppgifter18

Sammanfattning

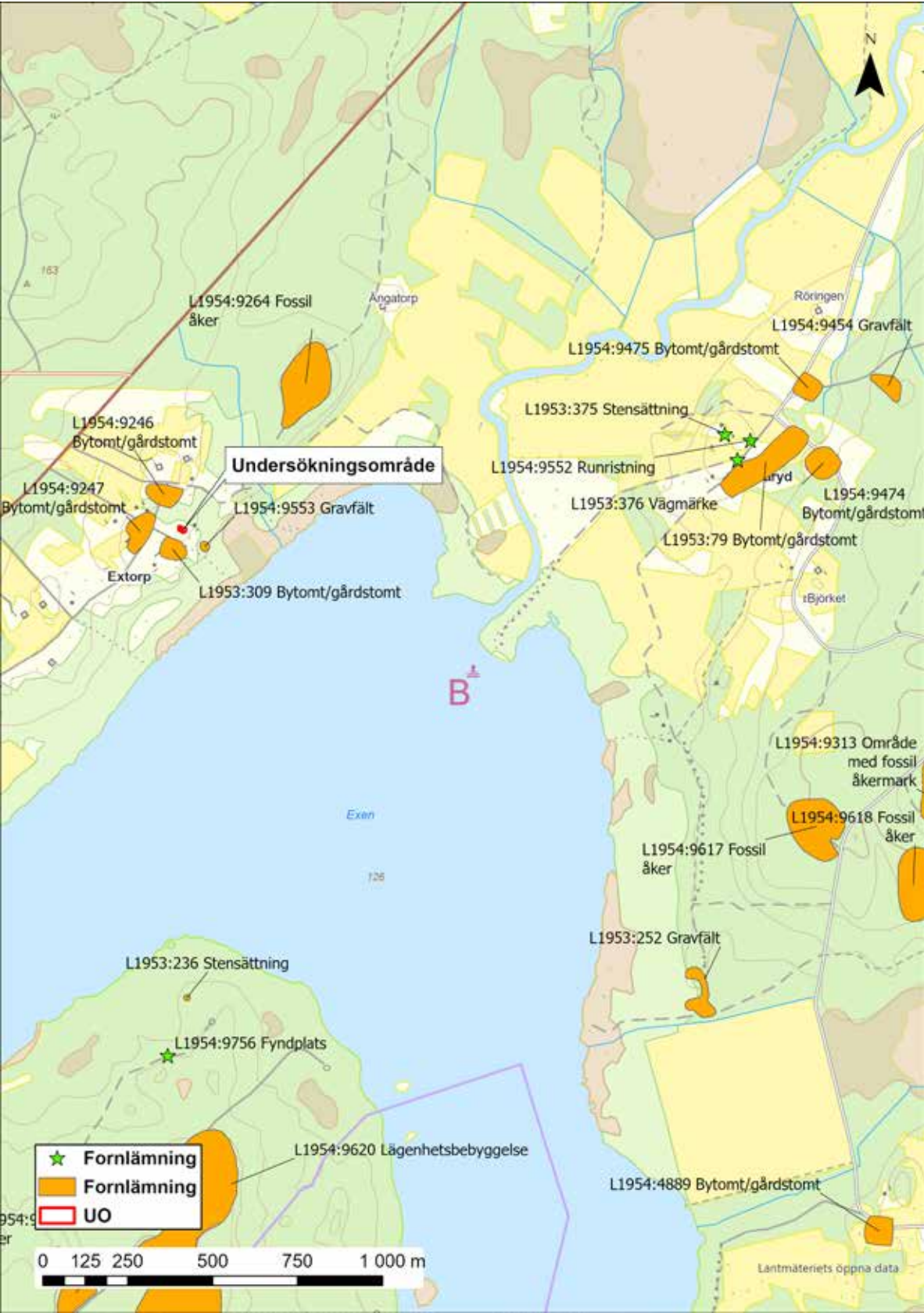

Karta över Kronobergs län med platsen markerad.

Museiarkeologi sydost har genomfört en schaktningsövervakning inför iordningställandet av en grund för en husbyggnation inom fastigheten Extorp 2:9, Nöttja socken, Ljungby kommun.

Vid schaktningsövervakningen påträffades två gropar A551 (L2022:8938) & A552 (L2022:8939).

Båda dessa bedöms vara från 1600-1800-tal utifrån fynd av yngre rödgods och rumsliga läge. På storskifteskartan från 1811 har det legat ett soldattorp i området vid det nu upptagna schaktet vilket möjligen de båda groparna relaterar till.

Figur 1. Översiktskarta med undersökningsområdet och omkringliggande registrerade fornlämningar.

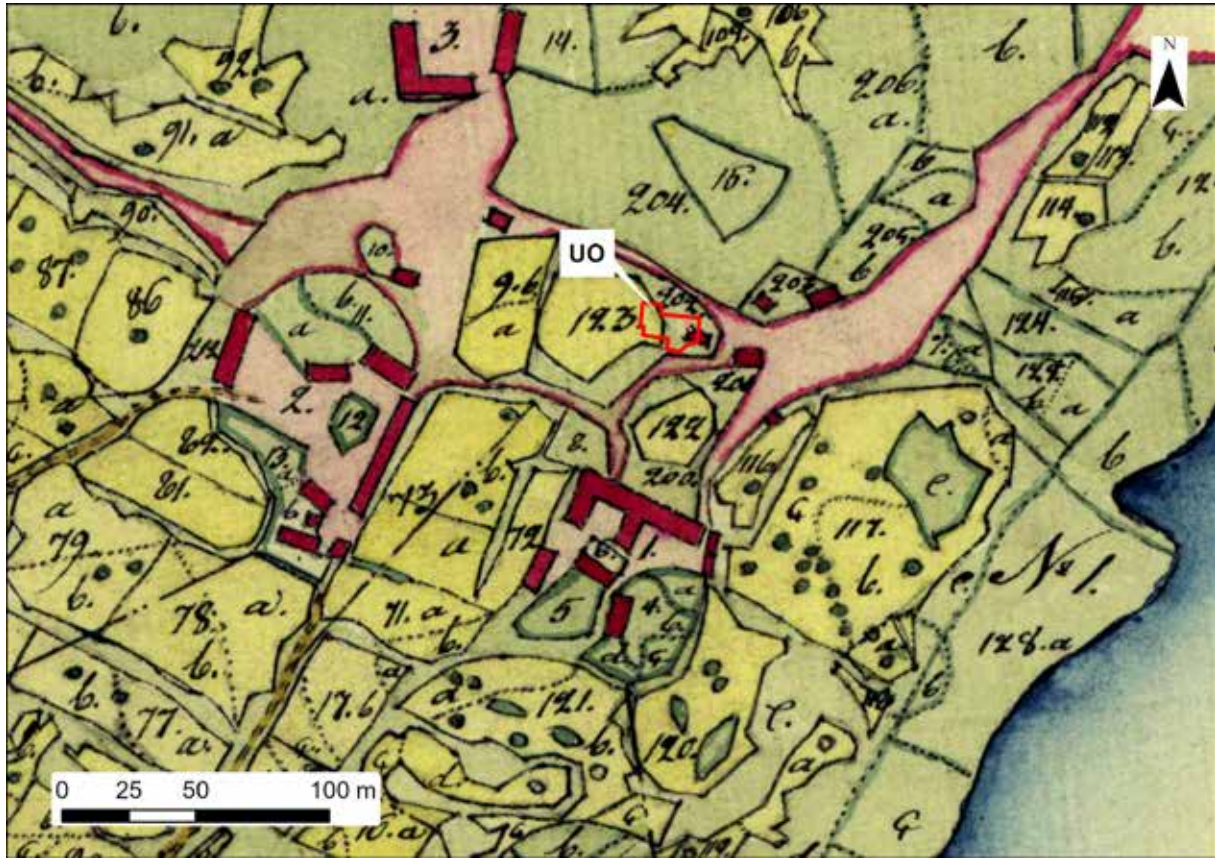
Topografi och fornlämningsmiljö

Det aktuella undersökningsområdet ligger idag på en öppen och plan åkeryta. Sjön Exen ligger ca 200 meter österut. Ca 3 km bort ligger Nöttja kyrka med medeltida anor. Kyrkan är en stenkyrka i romansk stil som har föregåtts av en äldre stavkyrka i trä (Åstrand 2020).

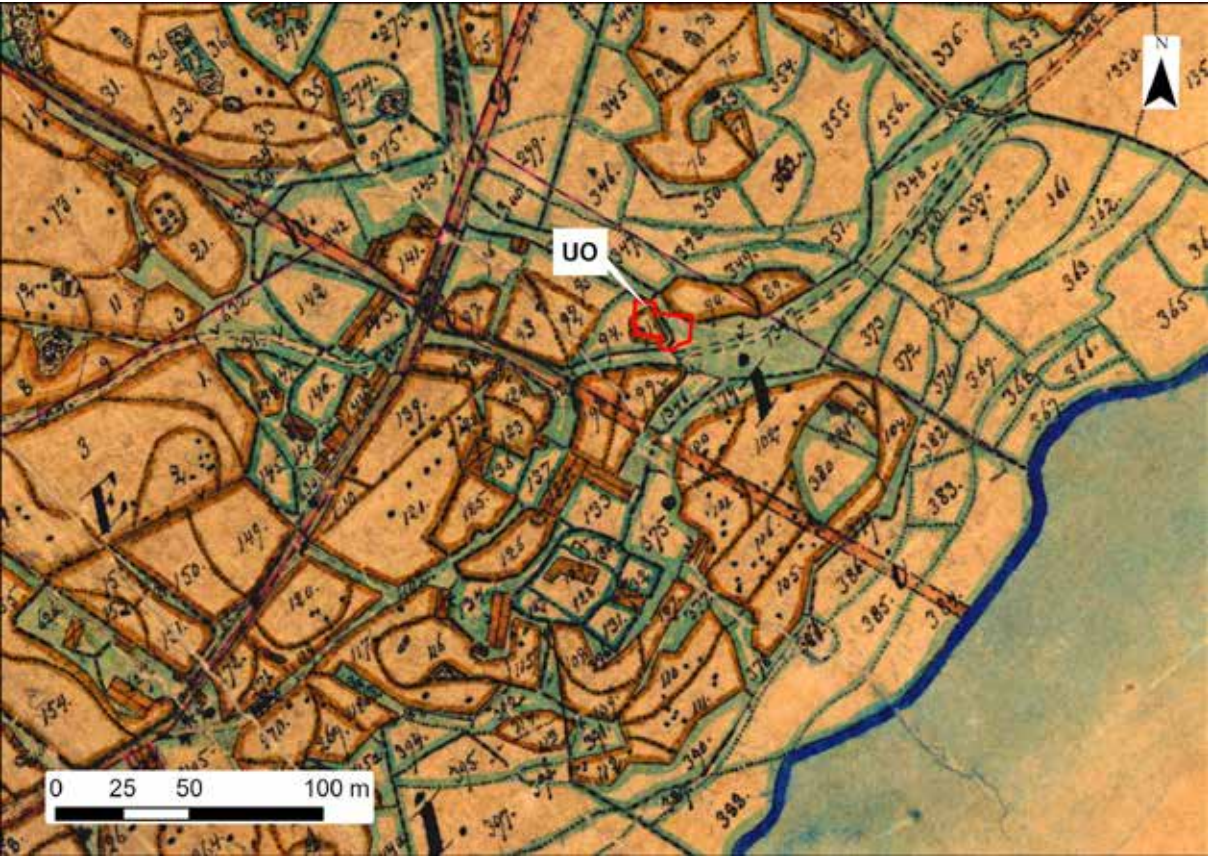
Undersökningsplatsen ligger mellan de tre äldsta kända lägena för gårdarna i Extorps by (L1953:309, L1954:9247, L1954:9246) såsom de framgår av den

äldsta kartan över byn från år 1811 (fig. 1). Gårds-lägena ligger på ett avstånd av mellan 30 och 80 meter från undersökningsområdet. Äldsta belägg för Extorps by är från 1353 enligt uppgift i KMR.

Omkring 80 m öster om undersökningsområdet ligger gravfältet L1954:9553. Gravfältet utgörs av fyra högar som är mellan 5-7 m i diameter och 0,7-0,9 m höga. Ovanpå dessa har odlingssten lagts och flera röjningsrösen finns intill (KMR).

Figur 2. Storskifteskartan från 1811. Den något svärrektifierade kartan visar att det aktuella undersökningsområdet ligger vid ett soldattorp (LMS: Nöttja socken, Extorp nr 1-5).

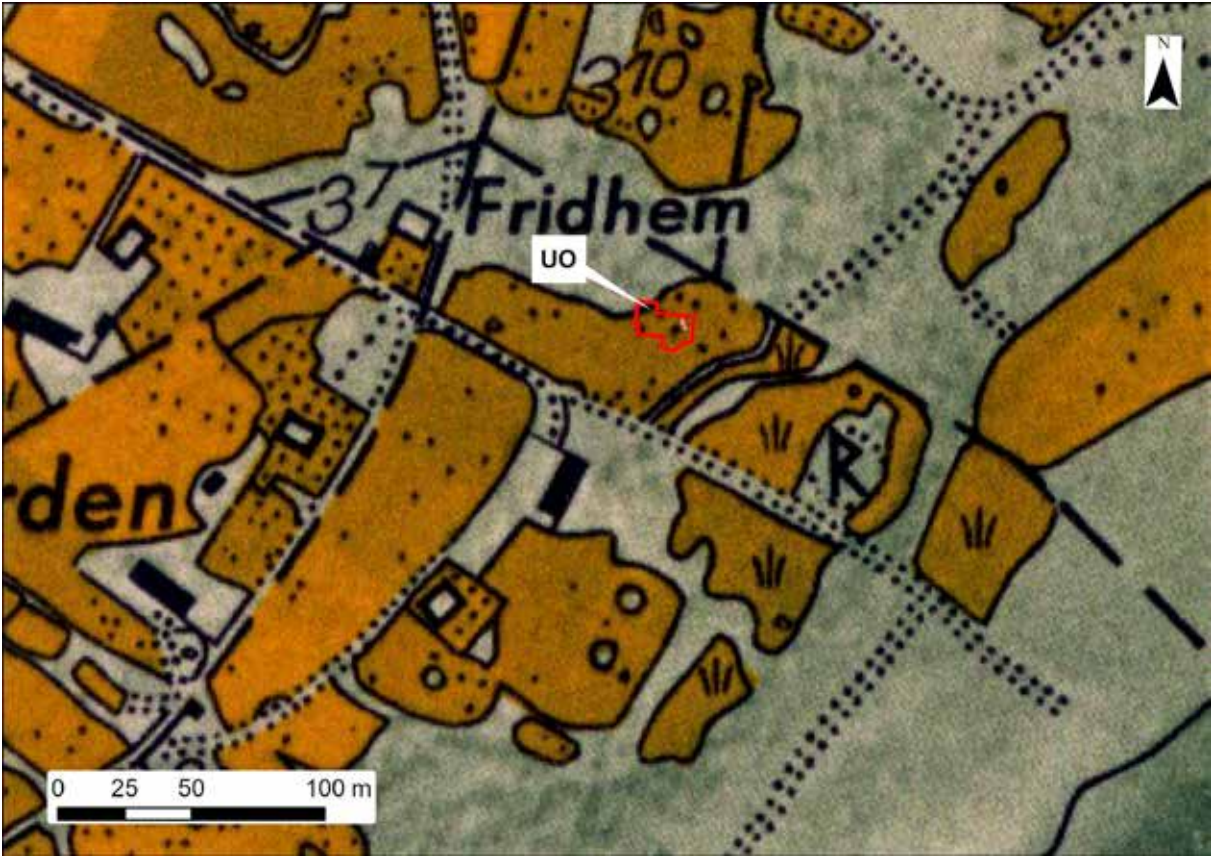
Figur 3. Karta över lagaskifte från 1885 (LMA: 07-nöt-32)

Den intilliggande sjön Exen ingår i Bolmåns flöde från sjön Bolmen till Lagan. Längs Bolmån såväl som vid Exen finns ett flertal gravfält av yngre järnålderstyp som ofta ligger intill by- och gårdslägen från historisk tid. Denna rumsliga koppling tyder på att den historiska bebyggelsen sannolikt har en kontinuitet från yngre järnålder. Vid de närbelägna Bolmaryd och Nöttja finns två runstenar som ytterligare vittnar om den rika yngre järnåldersmiljö i området. Runstenen vid Bolmaryd (Sm 36, L1954:9552) har en inskription som översatts till följande: *Öjvind (el. Vinter) och Sven satte detta minnesmärke efter Asmar* (Hansson & Stille 2008:193). Runstenen vid Nöttja (Sm 37, L1954:9552) har en längre inskrift som lyder: *Assur gjorde detta minnesmärke efter Öjvind (el.*

Vit), sin fader. Han var av män den meste oniding, var yndig med mat och ej sinnad för hat. Den gode tågner hade en god gudstro (a.a:194).

Historiska kartor

Den äldsta detaljerade kartan över området upprättades vid storskiftet av inägomarken till Extorps by år 1811 (LMS: Nöttja socken Extorp nr 1-5). Det finns en viss felmarginal i kartan men även med denna i beaktande framgår det att det aktuella undersökningsområdet ligger i anslutning till ett soldattorp (fig. 2). Marken närmast har fått beteckningen "Soldatfällan" (202) samt "Soldatkålgård" (201). Vid upprättandet av kartan för lagaskifte 74 år senare har soldattorpet och dess byggnader försvunnit (LMA: laga skifte

Figur 4. Den ekonomiska kartan från 1952 (Balkarp, 4D7e52).

1885, 07-nöt-32) (fig. 3). Soldatbenämningen på marken hänger dock kvar i kartakten även om markslagen/användningen delvis skiftat. Vid en utblick på Extorps by i stort går det vidare se att det sker en markant förändring i bebyggelsen, där huvuddelen av byggnaderna som fanns vid storskiftet har ersatts och även flera nya gårdar har

tillkommit. Även nya vägsträckningar har tillkommit.

På 1950-talets ekonomiska kart ligger det aktuella området helt inom en åker och bebyggelse saknas (Ek kartan 4D7e52) (fig. 3).

Genomförande och syfte

Schaktningsövervakningen omfattade en ca 250 m² stor yta som togs upp med anledning av en planerad husbyggnation. Syftet var att undersöka och dokumentera eventuella arkeologiska kontexter som framkom inom den aktuella ytan.

Avbaningen genomfördes enligt gängse metod där förna och matjord togs bort i skikt under övervakning av arkeolog (fig. 5). En rensning

genomfördes av de upptagna ytorna och en översiktlig metalledetektering genomfördes.

Påträffade anläggningar undersöktes med skärslev och snittades till 50 % respektive 25 %. Inmätning skedde med RTK-GPS i Sweref 99TM och upptagna schakt och undersökta anläggningar dokumenterades digitalt i ArcGis field maps. En fotodokumentation genomfördes även.

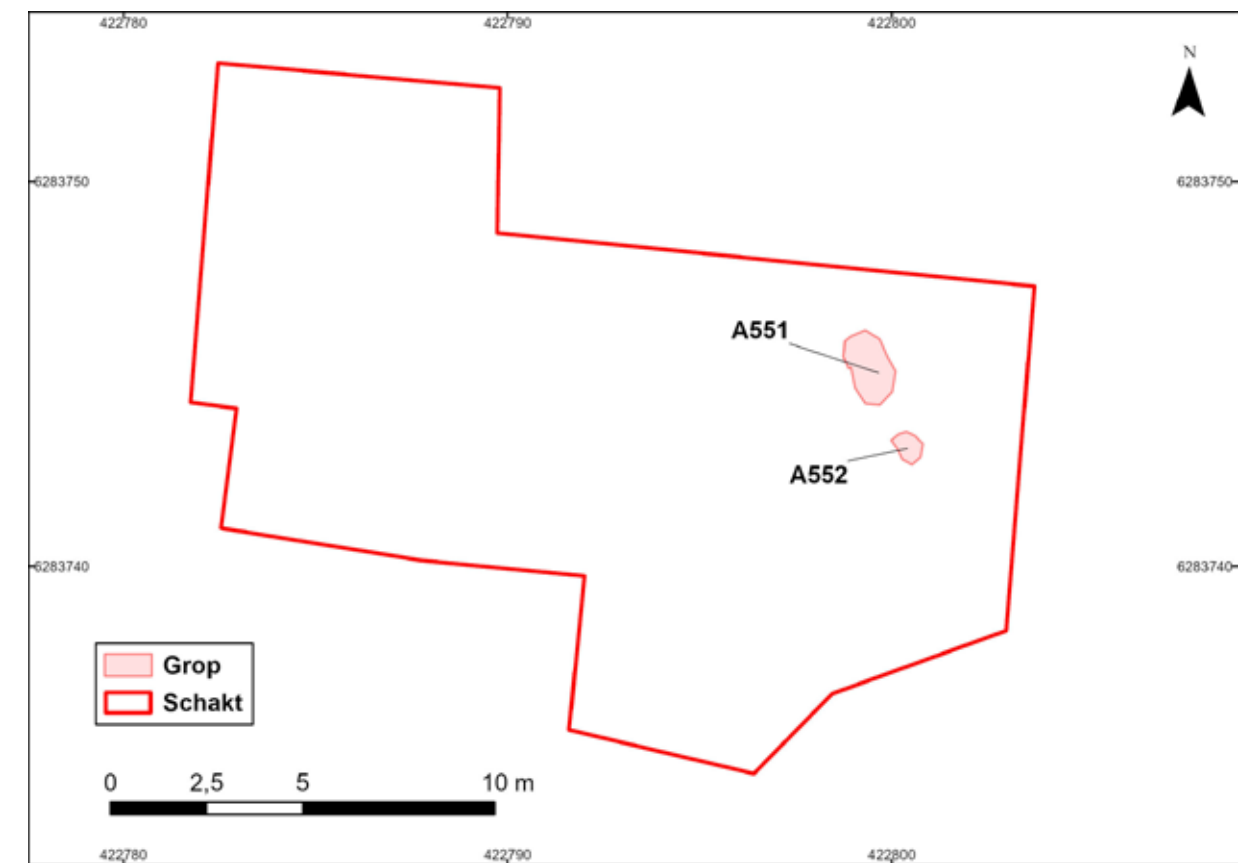
Figur 5. Pågående schaktning. Foto från sydöst.

Resultat

Den schaktade yta som togs upp var ca 250 m² stor och schaktades ned till 0,6 m djup. Markhorisonten utgjordes av ca 0,4 m tjock matjord som övergick i orangebeige siltig morän. Bitvis fanns det mycket sten och block, speciellt i den nordvästra delen. Spritt i matjorden fanns enstaka fynd av t ex yngre rödgods och porslin.

I den nordöstra kanten av den schaktade ytan påträffades två gropar A551 (L2022:8938) samt A552 (L2022:8939) (fig. 6).

A551 var ca 1,9x1 m i plan samt 0,45 m djup (fig. 7). Ca 25 % av den undersöktes och det kunde konstateras att den hade en blandad varvig humös fyllning med stråk av ljusare silt. Gropen hade en stenfyllning med sten mellan 0,1 och 0,4 m i storlek. I fyllningen hittades flera skärvor yngre rödgods som tillhört en gryta och tallrik (se fig. 8 & tabell 1). Fynden kan grovt dateras till 1600-1800 talet. Gropen tolkas som en avfallsgrop.

Figur 6. Plan över undersökt yta.

Figur 7. Gropen A551 (L2022:8938) undersökt till 25 %. Foto från sydväst.

Figur 9. Gropen A552 (L2022:8939) undersökt till 50 %. Foto från sydväst.

Figur 8. Fynd av yngre rödgods i A551. Överst till vänster fnr 1, överst till höger fnr 2, nederst fnr 3.

Gropen A552 låg strax under 1 meter från A551. Gropen som undersöktes till 50 % var 0,9x0,65 m i plan och 0,3 m djup (fig. 9). Fyllningen var av humös matjordskaraktär med inslag av sot. I fyllningen fanns spritt med sten upp till 0,2 m i storlek. Det är oklart vad gropen använts till men möjligen är det en avfallsgrop precis som A551.

Fynd-nummer	Anläggning	Vikt (g)	Antal	Material	Sakord	Övrigt
1	A551	5,7	2	Yngre rödgods	Tallrik	Dekor. Kasserad efter registrering
2	A551	12,6	3	Yngre rödgods	Gryta	Kasserad efter registrering
3	A551	3,1	3	Yngre rödgods	-	Kasserad efter registrering

Tabell 1. Fyndtabell.

Tolkning och åtgärdsförslag

Vid schaktningsövervakningen hittades två gropar som troligen är samtida. Utifrån påträffat fyndmaterial kan de dateras till perioden 1600-tal till 1800-tal e Kr. Enligt storskifteskartan från 1811 har det i detta område legat ett soldattorp som saknas på den följande lagaskifteskartan från 1885. Den rumsliga närheten till soldattorpet och det typologiskt daterbara fyndmaterialet gör att groparna sannolikt kan kopplas dit.

Inför schaktningen bedömdes det finnas goda förutsättningar för förhistoriska kontexter,

såsom spår efter järnåldersbebyggelse utifrån den omkringliggande fornlämningsmiljön. Inga spår framkom inom den aktuella ytan men det finns dock många bra topografiska lägen runt omkring där en sådan bebyggelse kan ha legat.

Inga ytterligare åtgärder föreslås och de anläggningar som påträffades undersöktes och dokumenterades.

Referenser

Hansson, M & Stille, P. 2008. Runor i Kronobergs län. *Kronobergsboken* 2008. I Varend och Sunnerbo nr 5:2008 årgång 49.

Åstrand, J. 2020. *Ledningsgrävning vid Nöttja kyrka. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2020. Nöttja medeltida kyrkogård. Nöttja 14:11, Nöttja socken, Ljungby kommun, Kronobergs län, Småland*. Kalmar läns museum rapport 2020:18.

Kartor och arkiv

Lantmäteristyrelsens arkiv:

Storskifte på inägor 1811 - Nöttja socken Extorp nr 1-5.

Lantmäterimyndighetens arkiv:

Laga skifte 1885, 07-nöt-32.

Riket allmänna kartverk:

Ekonomiska karta 1952 - Balkarp, 4D7e52

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-4523-2022
Kalmar läns museums dnr:	33-303-2022
Projektnummer KLM:	A2263
Uppdragsgivare:	Lennart Linblom
Landskap:	Småland
Kommun:	Ljungby
Socken:	Nöttja socken
Fastighet:	Extorp 2:9
Fornlämningsnr:	L2022:8938 & L2022:8939
X koordinat:	6283743 (N)
Y koordinat:	422793 (E)
Latitud:	56.691385
Longitud:	13.739434
Fältarbetstid:	2022-11-03
Antal arbetsdagar:	0,5
Personal:	Andreas Emilsson
Foto, Du-nummer:	Du 407
Fyndnummer:	-
Tidsålder:	1600-1800 tal e.Kr.
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

